

Redaktionell kommentar

ForskUL har en vision att sprida forskningsresultat som kan bidra till utvecklingen av förskolans och skolans verksamheter och därmed bidra till att förbättrade förutsättningar för barns och elevers lärande och utveckling. Detta innebär att vi i våra ordinarie nummer välkomnar artiklar från studier genomförda i alla skolformer. Med innehåll som kan beröra allt från hur barn kan utveckla sina grovmotoriska färdigheter i förskolans miljöer, vad det är teaterkunniga elever kan eller hur elevers förståelse av växthuseffekten kan underlättas genom alternativa modeller.

Trots att vi har denna bredd, både gällande innehåll och skolform, får vi periodvis in flera artikelbidrag som berör samma ämne. I detta nummer publicerar vi fem artiklar och av dem är tre relaterade till svenskämnet i gymnasiet och inom vuxenutbildningen. Den fjärde artikeln som berör det obligatoriska gymnasiearbetet och vetenskapligt skrivande – denna artikel kan således även relateras till samma ämnesområde som de tre andra. Den femte artikel handlar om idrott och hälsa i grundskolan.

Som läsare kan man undra om artiklar med olika ämnesinnehåll har något gemensamt. När jag läser artiklarna i detta nummer kommer jag att tänka på barnprogrammet Fem myror är fler än fyra elefanter och Brasses fråga ”vad ska bort”. Programpunkten handlade om att, via jämförelser, kunna identifiera gemensamma drag och särskiljande drag hos fyra objekt. ”Det som skulle bort”, enligt Brasse, var aldrig det mest iögonfallande. Så är det nästan med detta nummer. Med fyra artiklar som berör svenska, litteratur och literacy och en som berör idrott och hälsa så skulle det vara lätt att säga att det är idrott och hälsa-artikeln som ”ska bort”. Men vid en mer noggrann läsning av de fem artiklarna så kan alla fem på olika sätt kan kopplas samman till ett gemensamt tema. I det här fallet har alla artiklarna i min läsning en koppling till frågor som på olika sätt handlar om inkludering och likvärdiga förutsättningar i både ett snävare och bredare demokratiperspektiv.

Den första artikeln, *Att närma sig Mellanöstern genom fiktionen – gymnasieelever läser Yasmina Khadras roman Sirenerna i Bagdad*, är skriven av **Karl Ågerup** och bygger på ett läsarundersökning, där 92 gymnasieelever under lektionstid läste romanen *Sirenerna i Bagdad* och sedan besvarade en enkät. Av svaren kan utläsas att eleverna identifierade sig med huvudpersonen och att romanen gav dem en ökad förståelsen för den del av Mellanöstern som skildras, samt en förståelse för ”varför vissa människor blir terrorister” (s. 22). Sammantaget bedöms romanen fungera väl för att beröra svåra samhällsliga frågor om exempelvis radikaliserings och terrorismens drivkrafter, något som bland annat ses som ett hot mot demokrati.

I den andra artikeln *Att se med egna ögon – kritisk litteracitet på svenska för invandrare, sfi*, som är skriven av **Tímea Bergsten Provaznik** och **Åsa Wedin** finns ett också ett tydlig demokratiperspektiv. Författarna själva lyfter det som en demokratisk fråga att även vuxna som läser sfi, studieväg 1, behöver utveckla en kritisk litteracitetsförmåga som exempelvis hjälper dem att ”utöva sin egenmakt, såsom att föra sin egen talan i ärenden av vikt” (s. 31). Datamaterialet utgörs av intervjuer med sfi-lärare i kombination med observationer av undervisning och analysen riktas mot fyra textpraktiker. Den stora utmaningen är de så kallade kritiskt textutforskande praktiker. Lärarna lyfter bland annat att denna typ av inslag i undervisningen, som utmanar personliga och kulturella uppfattningar, kan vara känsligt att genomföra då det exempelvis lätt kan väcka starka känslor och leda till osämja i klassrummet. Samtidigt är denna textpraktik av speciell betydelse i ett demokratiperspektiv.

Den tredje artikeln, *Design för kontextualiserad grammatikundervisning*, av **Agnes Strandberg** och **Stefan Lundström** är kanske den artikel som inte lika självklart kan relateras till demokrati, inkludering och likvärdiga förutsättningar, men som sagt, det är en fråga om min läsning. Det som jag i min läsning tog fasta på var forskarnas ambition att bidra till en grammatikundervisning som sätter fokus på utvecklingen av ”elevers förståelse för hur språk används i olika kommunikativa sammanhang” (s. 54). Författarna visar hur traditionell grammatikundervisning ofta handlar om rätt och fel och därmed kan de kommunikativa funktionerna i språket hamna i skymundan. Att bemästra sitt språk kan ses som ett viktigt redskap i ett demokratiskt samhälle. I denna artikel presenteras resultatet från en designstudie där forskare och lärare tillsammans har prövat ut hur det de omnämner som kontextualiserad grammatikundervisning kan organiseras och iscensättas.

I den fjärde artikeln, *Förberedelse för gymnasiearbetet – skrivuppgifter och skrivstöd i olika gymnasieprogram*, identifierar och problematiserar **Jenny Magnusson**, **Annie Olsson** och **Ewa Mölleryd** vilken stöttning eleverna inom tre olika högskoleförberedande program erbjöds till ett vetenskapligt skrivande. Syftet är att se ”vilka förutsättningar elever får för skrivandet av ett vetenskapligt inriktat gymnasiearbete” (s. 80). De konstaterar att eleverna, inom ramen för de olika gymnasiegemensamma kurserna, gavs skilda förutsättningar för det vetenskapliga skrivande som de förvän-

Redaktionell kommentar

tas prestera. Detta reser även det en fråga om likvärdighet då de såg skillnader i hur enskilda skolor arbetar med skrivstöd. Från ett samhällsligt perspektiv finns en förväntan på att olika studieförberedande program ska ge eleverna likvärdiga förutsättningar för fortsatta studier. Artikeln kan förhoppningsvis bidra till att lärare inom och mellan olika program utvecklar en samsyn på hur elever genom undervisningen kan erbjudas mera likvärdiga förutsättningar.

Den sista artikeln, *Socialt rättvis och inkluderande undervisning i idrott och hälsa*, som är skriven av **Lena Larsson**, **Susanne Linnér**, **Katarina Schenker** och **Göran Gerdin**, signalerar redan i titeln att det handlar om att i undervisningen skapa förutsättningar för att alla elever ska kunna lyckas och känna sig inkluderade. Artikeln som utgår från data från ett större internationellt forskningsprojekt relateras teoretiskt till en av vår tids stora förkämpar för utbildningens kraft för ett mer demokratiskt accepterande samhälle, nämligen Paulo Freire. Författarna har identifierat tre centrala teman som har betydelse för en rättvis och inkluderande undervisning: "(1) skapa goda relationer med och mellan elever, (2) anpassningar för att utjämna ojämlikheter och (3) stötta de som behöver" (s. 119).

Avslutningsvis hoppas jag att ni har börjat lyssna på podden "Lärare & forskning" där författare till olika ForskUL-artiklar samtalar om sina studier. Under våren har resultaten från sex tidigare artiklar publicerats. I det sjunde poddavsnittet samtalar Karl Ågerup i relation till den första artikeln i detta nummer.

Med detta önskar vi alla en skön sommar!

*Inger Eriksson,
redaktör*